

**CONFIGURAȚII ALE TIMPULUI OBIECTIV
ÎN POEZIA LUI ARCADIE SUCEVEANU**

Eugenia GOLOMOZ

Arhitect al unui tipar liric inedit, configurat de temperamentul și fondul său afectiv modern, poetul Arcadie Suceveanu este devotat discursului elaborat și utilizează toate strategiile unui creator de o remarcabilă cultură, un elitist cu frază elegantă și profunzime ideatică.

Aflat în angrenajele lumii moderne, el caută să descopere și adevărata modernitate poetică, care „nu înseamnă a nega și a detesta la modul teribilist și fără discernământ orice formulă tradiționalistă, valorile certe ce formează potențialul literar actual”, dar presupune „corelația dintre tradiție și inovație, interacțiunea dintre aceste câmpuri de tensiune” [4, p.10].

„Sunt contemporan cu timpul vieții mele, cu propria mea naștere, cu propria moarte, cu propria mea memorie” [4, p.11], afirmă A.Suceveanu în eseu *Același Don Quijote*. Evocată în ansamblu, poezia lui A.Suceveanu se află în relație simbiotică cu eseistica și publicistica acestuia, iată de ce o lectură din perspectiva timpului comportă esențe simbolistico-hermeneutice, pe care construim multiple configurații ale timpului obiectiv, generatoare de pulsații interioare și „refigurări” ale lumii exterioare.

Drept urmare, direcția de cercetare aleasă în demersul nostru pornește de la postulatul pouletian: „fiecare autor trăiește, simte și gândește conform unei temporalități, unei spațialități, unei relaționări cu realul care îi sunt particulare și care sunt profund diferite de ale altor conștiințe” [3, p.87], și este raportată la conceptul de interpretare și raționalitate remarcat de criticul Paul Cornea care susține că pentru a ajunge la o „încadrare” plauzibilă și la o viziune „stereoscopică”, în stare să ne ofere nu numai itinerarul de suprafață, ci și cel de adâncime al operei poetului, este necesară „combinarea contextului primar cu cel secundar” al scrierii unei opere [1, p.422], pentru care corespunde alternarea perspectivei subiective, interioare cu cea obiectivă, exterioară.

Astfel, desprindem ideea potrivit căreia „a elucida o operă în mod izolat, privită în sine, un discurs considerat în singularitatea sa, un eveniment extras din mediul său istoric constituie o gravă eroare” [1, p.422]. Și Adrian Marino invocă constatarea precum că „artistul trebuie să fie *al timpului său*, trebuie să poarte în opera sa sigiliul *timpului său*” [2, p.51].

În cazul operei lui A.Suceveanu, conceptul de „spirit al timpului” presupune ideea precum că poezia se află sub semnul actualității: apare din impulsul necesității imediate, răspunde unor exigențe ale timpului, tentează recunoașterea contemporană, se vrea componentă a zilei de azi, martoră – mâine, întrucât „o lume nouă naște un demers poetic nou, poetul fiind nevoit să își asculte și să își priceapă timpul”

și asta pentru că „până și în trăirile cele mai intime pot fi citite însemnele timpului de afară, anxietățile, frisoanele apocaliptice ale fragmentului de timp pe care îl traversăm și care se cheamă viața mea, viața ta, viața noastră” [4, p.6].

Timpul începe să fie măsurat distinct atunci când este pus în relație cu trecutul, cu memoria, așa cum transpare în poezia *Ruga fiilor rătăcitori*. Sunt confiscate fără prea multe fașoane identitatea, cultura, istoria. Vorbim în acest context despre o guvernare a memoriei în imaginarul eului liric care se bazează pe înțelegerea timpului ca un timp ireversibil, istoric, în care memoriei îi revine un rol de liant între cele trei dimensiuni temporale. „Camuflat” în istorie, în timpul fluid al schimbării, eul liric condamnă „păgâna soartă” și „hotarele din sânge”. Titlul, raportat la întregul conținut, implică fenomenul miraculos al regenerării românismului în Basarabia, izbucnit pentru a stinge ceea ce s-a numit, îndreptățit, o ruptură ontologică, obligă la un efort integritar, ambivalent, recuperând un timp care păstrează, prin memoria etnică, „ce zace în arhive” rădăcinile arheale românești, dar care, sub teroarea istoriei, e bântuită de o „conștiință sfâșiată”, a cărei temporalitate curge în sens invers, spre originar.

Poemul-parabolă *Neamul lui Iona* este o mostră elocventă a timpului obiectiv, istoric perceput drept o nebuloasă monstruoasă, în care eul liric personalizat este unul colectiv, vocea unui „noi” își manifestă contrariat indignarea față de invazia „unui pește mare” care „ne-a-nghițit pe noi, peștii cei mici”. Eul poetic rămâne prins în dilema unor realități inacceptabile: timpul și spațiul conturat de „pânțele lui de pește mare” – drept timp distructiv, ca factor al disoluției, de care fuge neconținut și se vrea „vărsat în mare”. În aceste versuri, timpul poetic intertextualizează cu cel istoric, luând forma unei subversiuni estetice, astfel încât cititorul actualizează, sub vălul parabolei lirice, un timp definit istoric (Basarabia țaristă / sovietică) drept unul al interacțiunii eului cu un orizont existențial tragic, în care se trezește captiv, agresat, anihilat. Textul *Cheia de boltă* exprimă raportul temporal contingent – originaritate drept inseparabil imaginarii unui eu opozant, în virtutea unor trăiri afective ce transmit un „mesaj îndreptat împotriva denaturărilor social-politice” [5, p.114], și care, gradual, ia forma „sentimentului de protest” împotriva celor care „au vrut, cu vârful cheii, / Să-mi schimbe poziția ideii / Și-a inimii, ce bate prea candidă”. Metafora *cheii* devine în acest text una simbolică

pentru starea de răzvrătire a eului împotriva unei istorii alternative, contrafăcute, un timp al „furtului” de identități și al suprimării eului ce „poartă (și nu se vinde!) / Zidită-n trup – coloana vertebrală!”

Cu seria de poeme *Jurnal de bord*, A.Suceveanu profilează avatarurile momentelor de trecere în succesiunea secolelor pe „enclavele” unei temporalități brute. Preferința pentru jurnal este evidențiată prin consemnarea scurtă, generică, sacadată, directă, telegrafică și comprimată a faptelor: „Ninsoare obosită, uzată, iarbă aproape plictisită, / sentimente galvanizate, superproducție, / viermi de mătase recalificați, producând nylon verde” (*Jurnal de bord*) sau „Cimitire de mașini, fluturi de nailon, lupi moralști, / melancolii programate și, ca o completare / sublimă, un cântec de leagăn pentru / micul computer...” (*Jurnal de bord*). Manifestată în ton confesiv, criza eului este, în versurile date, echivalentă cu dezagregarea imaginii omului, din care transpare un puternic sentiment de nostalgie a modernității, care acționează în contratimp cu cel al dorinței de păstrare a rădăcinilor. „Timpul mâncat de spațiu”, „spațiul ros de timp” (*Emisferele de Magdeburg*) devin astfel dovezi ale neîncrederii și ale stării de incertitudine cu care se confruntă poetul în societate: „Legitimație de poet? Ca și cum ai zice / adevărul de dragoste, pașaport de rouă, certificat de copilărie” (*Jurnal de bord*).

O altă proiecție a temporalității obiective în opera suceveană stă sub semnul meditației în termeni discursivi la metafizica abstrusă a timpului sau a poetizării timpului în vaste și complicate construcții de imagini. Curgerea implacabilă a timpului este resimțită de eul liric pe diverse paliere ale existenței sale, fiind raportată la identitatea eului, dar și la alteritatea acestuia, consacrată de relația mamă–fiu ca imperativ al germinării maternale în cosmos, ca indiciu al fertilității generalizatoare: „Mamă, te respiră sarea unei mări cu malu-n ceață/ Și rămâi tot mai puțină.../ (...) Și te duci pe-un fir de rază, răsărind șa prag de lume,/ Și te strig – dar mi se-ntoarce glasul frânt și fără leac...” (*Poem cu mama*). Prinsă în montura ansamblului textual, metafora sării este una care potențează semnificații revelatoare. Privită din punct de vedere existențial, în pofida disperării umane exprimate la nivelul de suprafață al limbajului poetic, se sugerează în substratul semantic faptul că principiile naturii rămân într-un echilibru propriu de nezdruccinat.

Poezia lui A.Suceveanu descinde din „spiritul timpului” și este, în principal, generată de un „context secundar”, iar imaginea timpului

obiectiv nu guvernează universul liric în stare pură, ci ființează ca un centru spre care converg alte modele ale temporalității, proiectate după anumite reguli de coreferență.

Referințe:

1. CORNEA, P. *Interpretare și raționalitate*. Iași: Polirom, 2006. 598 p.
2. MARINO, A. *Modern, modernism, modernitate*. București: Editura pentru Literatură Universală, 1969. 135 p.
3. POULET, G. *Etudes sur le temps humain*, vol. 4: *Mesure de l'instant*. Paris: Librairie Plon, 1990. 378 p.
4. SUCEVEANU, A. *Emisferele de Magdeburg. Eseuri*. Chișinău: Prut Internațional, 2005. 319 p.
5. USATĂI, L. *Eseu despre tipologia eului liric*. Chișinău: Grafema Libris, 2008. 175 p.